

PRANEŠIMAS / 2013 m. gegužės 17 d.

Pagrindinių teisių agentūros surengta ES lesbiečių, gėjų, biseksualų ir translyčių asmenų (LGBT) apklausa

Toliau trumpai apžvelgiami kai kurie per šią apklausą nustatyti faktai. Svarbiausi nustatyti faktai, juos vaizduojantys grafikai ir su jais susiję pasiūlymai pateikti ataskaitoje „Apklausoje rezultatai trumpai“, o „Svarbiausių rezultatų ataskaitoje“ apklausoje duomenys aprašyti išsamiai.

1. Kodėl ir kaip atlikta ES LGBT asmenų apklausa?

Europos Komisijos prašymu Pagrindinių teisių agentūra (FRA) surengė internetinę LGBT asmenų apklausą apie jų diskriminavimą, neapykantos kurstymą prieš juos ir kitas problemas, su kuriomis LGBT asmenys susiduria visose ES valstybėse narėse ir Kroatijoje. Per apklausą buvo plačiai renkami empiriniai duomenys; apklausoje dalyvavo visose ES valstybėse narėse ir Kroatijoje gyvenantys 18 metų ir vyresni asmenys, save laikantys lesbietėmis, gėjais, biseksualais ar translyčiais žmonėmis. Anoniminis klausimynas internete buvo paskelbtas visomis 23 oficialiomis ES kalbomis (išskyrus airių), taip pat katalonų, kroatų, liuksemburgiečių, rusų ir turkų kalbomis. Šią FRA surengtą apklausą 2012 m. balandžio–liepos mėn. atliko bendrovė „Gallup Europe“ pagal sutartį, po atviro konkurso pasirašytą su FRA. Tyrimas atliktas bendradarbiaujant su [Tarptautine lesbiečių, gėjų, biseksualų, translyčių asmenų ir interseksualų asociacija](#) „ILGA-Europe“. Ši skėtinė Europos organizacija, atstovaujanti LGBT pilietinės visuomenės organizacijoms, padėjo atlikti apklausą pasitelkusi savo nacionalinius ekspertus.

Apklausoje rezultatai atskleidžia daugiau kaip 93 000 j klausimyno klausimus atsakiusių žmonių patirtį. Nors gauti duomenys nerodo visų LGBT asmenų padėties ES, apklausoje dalyvių grupė buvo labai didelė; dar niekad iki šiol Europoje nebuvo surinkta tiek daug tokio pobūdžio empirinės informacijos. Ši kol kas didžiausia ir išsamiausia LGBT asmenų apklausa apie jų patirtį ES ir Kroatijoje pateikia platų spektrą įvairių LGBT grupių nuomonių, elgesio modelių ir požiūrių, kas leidžia duomenis analizuoti išsamiai. Daugiau apie tai skaitykite [techninėje ataskaitoje](#).

2. Kokie klausimai užduoti per apklausą?

Apklausoje dalyvių teirautasi apie jų patirtą diskriminavimą, smurtą ir priekabiavimą darbe, švietimo, sveikatos priežiūros, socialinių paslaugų sistemose ir viešose vietose, pavyzdžiui, kavinėse, restoranuose, bankuose ir parduotuvėse. Klausimai buvo užduodami remiantis teisių apsauga pagal ES teisę ir kitas tarptautines normas. Apklausoje dalyvių, nurodžiusių, kad turi atitinkamos patirties, paprašyta ją apibūdinti išsamiau. Klausimyne pateikta klausimų ir apie svarbiausius dalyvių kasdienio gyvenimo aspektus, be kita ko, kaip jie vertina visuomenės požiūrį į LGBT asmenis, kiek

LGBT asmenys yra matomi visuomenės gyvenime, taip pat apie neigiamą plačiosios visuomenės reakciją. Be to, translyčių žmonių konkrečiai paklausta apie galimybes naudotis jų specifinius poreikius atitinkančiomis sveikatos priežiūros paslaugomis ir apie tai, ką jiems teko patirti norint oficialiuose dokumentuose pakeisti įrašą apie lytį.

Per apklausą taip pat surinkta daug socialinių ir demografinių duomenų, be kita ko, apie dalyvių išsilavinimą, užimtumą, santykių ir civilinę būklę, motinystę (tėvystę) ir pajamas.

3. Kaip dažnai diskriminuojama dėl seksualinės orientacijos ar lyties tapatybės?

Maždaug pusė apklausos dalyvių teigė, kad per metus iki apklausos jie jautėsi diskriminuojami arba patyrė priekabiavimą dėl savo seksualinės orientacijos. Dažniausiai patyrė diskriminavimą ar priekabiavimą nurodė lesbietės (55 proc.), 18–24 metų amžiaus jaunuoliai (57 proc.) ir mažiausias pajamas gaunantys žmonės (52 proc.).

Diskriminuojamas jautėsi vienas iš penkių apklausos dalyvių ir vienas iš trijų apklausoje dalyvavusių translyčių žmonių, **dirbusių ir (arba) ieškojusių darbo** per metus iki apklausos. Du trečdaliai apklausos dalyvių kiekvienoje valstybėje buvo tapę nepalankių kalbų apie bendradarbių LGBT asmenį ar netinkamo elgesio su juo liudininkais.

Trečdalis apklausos dalyvių teigė patys jautėsi diskriminuojami dėl to, kad yra gėjai, lesbietės, biseksualai ar translyčiai žmonės, bent vienoje iš šių sričių: gyvenamosios vietos, sveikatos priežiūros, švietimo, socialinių paslaugų, galimybės įsigyti prekių ar naudotis paslaugomis.

4. Ką LGBT moksleiviai patyrė mokydamiesi mokykloje?

Du iš trijų šios LGBT apklausos dalyvių slėpė arba maskavo savo LGBT tapatybę iki 18 metų, kol mokėsi mokykloje. Mažiausiai 60 proc. iš jų mokykloje žinojo, kad apie juos buvo nepalankiai kalbama arba su jais buvo priešišškai elgiamasi dėl to, kad jie – gėjai, lesbietės, biseksualai ar translyčiai žmonės, o daugiau kaip 80 proc. apklausos dalyvių visose LGBT asmenų grupėse ir kiekvienoje valstybėje prisiminė, kad mokykloje buvo nepalankiai kalbama apie kitą moksleivį arba su juo buvo priešišškai elgiamasi dėl to, kad jis laikytas gėjumi, lesbiete, biseksualu ar translyčiu žmogumi. Pasak dviejų trečdalių apklausos dalyvių, tokios kalbos ar elgesys buvo dažni arba nesiliovė tol, kol jie mokėsi mokykloje. Taip pat du trečdaliai (daugiausia gėjai ir biseksualūs vyrai) teigė, kad kol mokėsi mokykloje, dažnai arba visada slėpė ar maskavo savo LGBT tapatybę.

5. Kaip paplitę neapykantos nusikaltimai prieš LGBT asmenis?

26 proc. dalyvių (ir 35 proc. apklausoje dalyvavusių translyčių žmonių) per pastaruosius penkerius metus patyrė išpuolį arba grasinimą smurtu. 59 proc. dalyvių, patyrusių smurtą per metus iki apklausos, teigė, jog paskutinio išpuolio arba grasinimo smurtu priežastis buvo tai, kad smurtautojai manė juos esant gėjais, lesbietėmis, biseksualais ar translyčiais žmonėmis. Per metus iki apklausos 19 proc. dalyvių patyrė priekabiavimą, jų manymu, todėl, kad jie buvo palaikyti gėjais, lesbietėmis, biseksualais ar translyčiais žmonėmis.

Daugiausia incidentų įvyko lauke, viešose vietose, dalyvaujant ne vienam, o keliems smurtautojams, daugiausia vyrams, kurių auka nepažinojo. Tačiau 7 proc. nesėkmingų smurtinių išpuolių per praėjusius metus įvykdė aukų šeimos nariai arba tuose pačiuose namuose gyvenę asmenys.

Maždaug trys iš dešimties apklausoje dalyvavusių translyčių žmonių teigė per metus iki apklausos daugiau kaip tris kartus patyrė smurtą arba grasinimus smurtu.

6. Kaip, LGBT asmenų nuomone, juos vertina visuomenė?

Nors lygybė ir pagarba yra pagrindinės ES vertybės, trys ketvirtadaliai LGBT apklausos dalyvių manė, kad jų gyvenamoje šalyje yra įsigalėjęs diskriminavimas dėl seksualinės orientacijos. Daugiau pavyzdžių, ką reiškia būti lesbiete, gėjumi, biseksualu ar translyčiu žmogumi:

- 48 proc. LGBT asmenų atskleidžia savo LGBT tapatybę šeimos nariams, o 28 proc. savo draugams nesako apie tai arba pasisako tik keletui draugų, tik 21 proc. darbe arba mokykloje neslepia savo LGBT tapatybės;
- beveik pusė apklausos dalyvių mano, kad jų šalies politikai dažnai įžeidžiamai kalba apie LGBT asmenis;
- du trečdaliai apklausos dalyvių (gėjų ir biseksualių vyrų – trys ketvirtadaliai) vengia viešumoje laikytis už rankų su tos pačios lyties partneriu (-e), nes baiminasi dėl to patirti išpuolį, grasinimus ar priekabiavimą;
- 50 proc. apklausos dalyvių vengia tam tikrų vietų (ypač visuomeninio transporto, gatvių, kitų viešų vietų ir viešųjų pastatų), kuriose baiminasi dėl savo LGBT tapatybės patirti išpuolį, grasinimus ar priekabiavimą;
- translyčiai žmonės daugiausia iš visų apklausos dalyvių grupių teigė patys patyrę diskriminaciją ar smurtą.

7. Kaip galima siekti didesnės LGBT asmenų lygybės ir pagarbos jiems?

ES teisės aktuose yra draudžiama diskriminacija darbe dėl seksualinės orientacijos, tačiau žmonės šioje srityje tebėra diskriminuojami. Su tuo kovodama ES galėtų, naudodamasi įvairiomis teisinėmis ir politikos priemonėmis, imtis **nuoseklių kovos su diskriminacija iniciatyvų**, nukreiptų prieš diskriminavimą dėl seksualinės orientacijos ir lyties tapatybės. Be to, per šią apklausą nustatytais faktais valstybės narės turėtų remtis toliau tobulindamos, įgyvendindamos ir stebėdamos susijusių sričių politiką. Tos ES valstybės narės, kurios yra parengusios specialius LGBT veiksmų planus arba įtraukusios aktualius LGBT klausimus į nacionalinius žmogaus teisėms skirtus veiksmų planus, gali, remdamosi kiekvienos valstybės apklausos duomenimis, geriau planuoti savo veiksmus.

Visose ES valstybėse narėse būtų kur kas geriau užtikrinta vienoda apsauga nuo diskriminavimo, jeigu **kovos su diskriminavimu priemonės būtų taikomos ne tik užimtumo, bet ir kitose srityse**. Kaip numatyta ES „horizontaliosios direktyvos“ pasiūlyme, vienodo požiūrio principo taikymas aprėptų religiją, tikėjimą, negalią, amžių ir seksualinę orientaciją.

Valstybės narės turėtų stengtis mokyklose kurti **LGBT jaunimui saugią ir palankią mokymosi aplinką** be patyčių ir atskirties. Šiuo tikslu reikėtų, be kita ko, ugdyti mokytojų ir moksleivių sąmoningumą, dėl to skatinant jų tarpusavio pagarbą ir supratimą, ir mokytis aptarti aktualius LGBT klausimus per pamokas, pavyzdžiui, užtikrinant, kad mokyklinio ugdymo ir mokytojų rengimo programose būtų pateikta objektyvios informacijos apie seksualinę orientaciją, lyties tapatybę ir lyties raišką. Be to, vyriausybės ir mokyklos turėtų kurti ir remti kovos su homofobiškais ir transfobiškais patyčiomis politiką.

Per apklausą nustatyti faktai rodo, kad LGBT asmenys apie diskriminavimo atvejus dažnai nepraneša, nes mano, kad tai nieko nepakeis (60 proc. dalyvių), arba nežino, kaip ir kur pranešti apie incidentus (30 proc.). Beveik pusė apklausos dalyvių nepranešė apie neapykantos nusikaltimus prieš juos, nes manė, kad policija jiems nebūtų padėjusi. Tokias pačias tendencijas FRA nustatė [dirbdama su kitomis žmonių grupėmis](#) (įskaitant mažumas ir migrantus). ES ir nacionalinėje teisėje

turėtų būti užtikrinta apsauga nuo homofobiškos ir transfobiškos neapykantos kurstymo ir nusikaltimų. Reikėtų geriau informuoti LGBT asmenis apie jų teises ir būdus, kuriais jie gali pranešti apie diskriminavimą ir neapykantos motyvuoatą smurtą. Valstybės narės taip pat turėtų spręsti problemą, jog **dauguma incidentų nepranešami kompetentingoms institucijoms**, padėdamos lygybės įstaigoms ir kitoms nacionalinėms skundų nagrinėjimo tarnyboms didinti informuotumą apie diskriminavimą ir apie tai, kaip LGBT asmenys gali jam pasipriešinti. Be to, valstybės narės turėtų mokyti teisėsaugos pareigūnus spręsti LGBT problemas arba raginti pilietinės visuomenės organizacijas aukų vardu pranešti apie incidentus. Taip pat turėtų būti registruojami neapykantos nusikaltimų duomenys, įskaitant nusikaltimo motyvus, kad valstybės narės galėtų imtis reikiamų priemonių prieš juos. Be to, ES ir jos valstybės narės turėtų konkrečiai užtikrinti, kad įstatymai numatytų baudžiamumą už homofobiškos ir transfobiškos **neapykantos kurstymą ir neapykantos nusikaltimus**.

8. Kita su LGBT asmenų teisėmis susijusi FRA veikla

LGBT asmenų pagrindinių teisių srityje FRA pradėjo dirbti 2007 m., Europos Parlamentui jos paprašius ištirti LGBT asmenų diskriminavimą ir homofobiją ES.

- 2008 m. FRA pranešė apie [LGBT asmenų teisinę padėtį](#) ES. Ši informacija [2010 m. atnaujinta](#).
- 2009 m. ataskaitoje apžvelgta [LGBT asmenų socialinė padėtis](#) ES.
- 2011 m. paskelbta [nustatytų faktų apie LGBT asmenų socialinę ir teisinę padėtį santrauka](#), įskaitant tendencijų, problemų ir perspektyvios praktikos analizę, kurioje parodyti LGBT asmenų apsaugos nuo diskriminavimo skirtumai Europos Sąjungoje.
- Šiuo metu Agentūra vykdo viešojo sektoriaus atstovų apklausą apie LGBT asmenų pagrindines teises, daugiausia dėmesio skirdama užimtumo, švietimo, sveikatos, teisėsaugos ir viešosios politikos sritims. Tyrime dalyvauja [valdžios institucijų atstovai](#), [mokytojai](#), [teisėsaugos pareigūnai](#) ir [sveikatos priežiūros darbuotojai](#).

Rezultatai [vaizdžiai pateikti internete](#) ir dvejose ataskaitose FRA svetainėje:

[ES LGBT apklausos rezultatai trumpai](#)

[Techninė ataskaita](#)

Informacija apie FRA darbą LGBT asmenų teisių srityje ir susiję leidiniai skelbiami svetainėje <http://fra.europa.eu/en/theme/lgbt>.

Jei norite gauti daugiau informacijos, kreipkitės į FRA darbo su žiniasklaida grupę

el. paštu media@fra.europa.eu arba tel. +43 1 58030-858.